

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 83 (49).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 12. mail 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 89 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: Riigivanem **J. Teemant**, välisminister **F. Akel**, sõjaminister **N. Reek**, töö-koolekandeminister **J. Masing**, haridusminister **J. Lattik**, kohtuminister **O. Tief**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, teedeminister **A. Kerem**.

P ä e v a k o r d:

1. A. Veiler'i, K. Baars'i ja M. Juhkami arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele kavade ja väljavaadete kohta tööpuuduse kergendamiseks ja teenistuse-võimaluste laiendamiseks.

2. Vabariigi Valitsuse vastamine J. Voiman'i küsimisele Võrumaal Kasaritsa vallas kohaliku korraldusekomisjoni poolt palvete tähtjaks mitteläbivaatamise kohta.

3. Eesti-Läti vahelise mõlema riigi piiriäärsetel jõgedel metsamaterjalide parvetamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

4. Eesti-Belgia vahelise kurjategijate väljaandmise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

5. Eesti-Austria vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

6. Eesti-Saksa vahelise uimastavate ainete sisse-, välja- ja tagasiveo kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

7. Eesti-Kreeka vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — III lugemisel.

8. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — III lugemisel.

9. Välismaalastele teenistuseloa-andmise seadus — III lugemisel.

10. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

11. Viljandi-Valga maantee õiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — III lugemisel.

12. Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

13. Tehnilisteks otstarveteks piirituse müügi ja tarvitamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

14. Eesti-Läti vahelise kummagi riigi kodanikkudelt piletitä sõidu eest raudteel või muude raudteemääruste rikkumise eest määratud trahvirahade sissenõudmise kokkuleppe kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

15. Peremehta maade tarvitamise seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

16. Eraõppeasutuste seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**, vahepeal abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

(Päevakorda võetakse nähtava enamusega L. Raudkepi, krst) ettepanekul esimeseks päevakorrapunktiks komisjonide täiendavad valimised.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Sekretär **O. Liigand**: Riigikogule on tulnud ja Riigikogu juhatuse poolt on antud:

1. Eesti ja Belgia vahelise konsulaarkonventsiooni kinnitamise seadus — väliskomisjoni.

2. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337, 978 ja 978¹ muutmise seadus — üldkomisjoni.

3. Õpetuseandmise riikliku ülevälve ja instrueerimise seadus — hariduskomisjoni.

4. Linnade ja alevite maaga varustamise seadus — maakomisjoni.

3. J. Piiskar'i **J. Piiskar** (stp):
erakorraline Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma võtsin sõna erakorraliseks teadaandeks, et

Riigikogu ja eriti Vabariigi Valitsuse tähelepanu juhtida ühele väärnähtusele, mis neil

päevil maad on leidnud ühe meie suurema Tallinna vabriku juhatuse poolt ühenduses tööliste vanemate valimisega. Nimelt on põhja paberi- ja puupapivabriku juhatuse asunud takistama tööliste vanemate nõukogu valimist ja samuti tööliste vanemate nõukogu tegevust. 7. mail käesoleval aastal seati tööliste üldkoosoleku poolt üles vanemate kandidaadid. Nendele ütles aga vabrikuvalitsus niipea, kui see talle teatavaks sai, kohad üles ja maksis neile kahe nädala palga ette. Kas nad ennast valida lasevad või mitte, on selge, et nad töölt lahti lastakse. Edasi on teada, et praegused tööliste vanemad juba jaanuarikuust peale ei ole oma peale pandud kohuseid, milleks neil seaduslik õigus, saanud korralikult täita, sellepärast et vabrikuvalitsus on neid takistanud, neile mitte võimaldades tasu ja teatavat osa vaba tööaega. Siis on tööliste vanemad pidanud kohtuteel oma palka nõudma. Kuna kohus neile palga välja mõistnud, maksab vabrikujuhatuse neile nüüd küll palka, kuid ei anna vabrikus tööd. Ja selle tõttu peavad nad oma volituste lõppemisel, kui mittetöölised, vabrikust lahkuma. Sarnases olukorras loomulikult muutub vabriku vanematenõukogu valimine võimatuks, sest keegi töolistest ei taha ega ei või end kandidaadiks lasta üles seada, teades, et see tähendab talle vabrikust väljaviskamist. Tööliste vanemate instituut on aga korraldatud seaduslikul alusel, selle aluseks on ajutise valitsuse poolt 22. jaanuaril 1919. aastal vastuvõetud ja maksmapandud vabrikute ja tehaste tööliste organisatsioonide ja vanematenõukogude põhikiri. Nüüd on aga tähendatud vabrikuvalitsus asunud seda instituuti likvideerima.

Oma erakorralises teadaandes oleme meie tahtnud valitsuse tähelepanu juhtida sarnasele, meie arvates täiesti lubamatule, tegevusele vabrikujuhatuse poolt, ja ootame, et Vabariigi Valitsus seletaks, kas tal teada on need asjaolud ja mis kavatseb ta selleks ette võtta, et vabrikuvalitsust sundida maksvat korda austama ja sellest kinni pidama ning teisest küljest võimaldada põhja paberi- ja puupapivabriku töölistele kasutada õigusi, mis maksivad seadused neile andnud.

4. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse oma valitsuse komisjoni A. Sternfeldt'i asemele H. Anniko (krst).

Sekretär M. Juhkam (korra kohta): Riigikogu juhatuse otsustas 11. skp. sel nädalal rohkem koosolekuid mitte pidada, kui ainult käesolev koosolek. Juhatuse leidis, et rutulisekstunnustatud eelnõudest veel kõik

esitatud ei ole, ja et komisjonidel tuleks käesoleval nädalal kui ka tuleval esmaspäeval kõige hooga töötada, et vanematekogu poolt rutulisekstunnustatud eelnõusid hiljemalt tulevaks teisipäevaks juhatusele esitada. Ainult sel juhtumisel arvab juhatuse võimalikuks lõpetada istungjärgu 20. maiks, nagu vanematekogu soovis, vastasel korral muutub istungjärgu lõpetamine 20-daks kahtlaseks.

5. A. Veiler'i, K. Baars'i ja M. Juhkami arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele kavade ja väljavaadete kohta tööpuuduse kergendamiseks ja teenistusevõimaluste laiendamiseks. (Arupärimise - ettepaneku tekst:

„Kui kolm aastat tagasi Eestist inimesed koos perekondadega välja rändama hakkasid, sündis see üldiselt siiski vähesel arvul. Kuid juba siis oli selge, et sarnasel puhul, kui valitsus uute tööväimialuste loomiseks ja äraelamise võimaldamiseks asjale käsi külge ei pane, olukord palju raskemaks võib kujuneda. Selleaegsete valitsuste poolt olid väljatöötamisel ka üksikud kavad, mis kergendust pidid tooma.

Praegune valitsus on nähtavasti aga asunud sootu vastupidisele seisukohale. Selge on, et meie lagunenu, Vene oludele ehitatud suur-tööstus ennast püsti ajada ei suuda, et inimestele tööd ja leiba anda. Tallinna suurtehased on õieti sadade miljonite surnuaed, mis aga sugugi tööväimialusi loonud ei ole, vaid viimastel aastatel on mitmed nende ettevõtete keskelt kas täielikult seisma jäänud või jälle tuntavalt oma tegevust piiranud. Uusi, roosilisi väljavaateid ei ole sealt sugugi oodata.

Mis jääb siis järele? Kust saavad kodanikud leiba? Jäävad kesk- ja väiketööstus linnades ja töö maal põllumajanduses. Kesk- ja väiketööstuse edasiviimise kohta ei ole valitsuselt seni lähemat kava nähtud, ja kui tööerakonna esindaja Riigikogus hiljuti valitsuselt selle kohta lähemalt küsis, jäi vastus võlgu.

Maal inimestele tööväimialuste muretsemise kohta on praegune Vabariigi Valitsus asunud aga sootu arusaamatule seisukohale. Valitsuse nimel eelarve-kõnega esinev rahaminister L. Sepp seletas, et lootust ei ole maal inimestele tööd ja leiba leida. Rahaminister ütles, et statistilised andmed näitavad, et maal inimesi küllalt olevat ja et meie põllupidamine rohkem tööjõudu kanda ei suuda. Valitsuse esindaja läks isegi veel kaugemale ja kõneles, et masinajõu kasutamise laienemisega põllupidamises tööjõu hulk veel vähenevat. See tähendab, et uusi inimesi enam maale

minna ei või, vaid seniste hulgest hulgas sealt edaspidi veel lahkuma peavad.

See väljavaadete puudus valitsuse poolt, ükskõiksus parandavate abinõude otsimisel, imelik seisukoht põllumajanduse arenemise ja tööjõu kasutamise kohta on võtnud inimestelt lootuse ja usu, et nad edaspidi leiba saaksid. Valitsuse seisukoht, mille ta rahaministri kaudu avaldas, on toonud uue soovimata pöörde: Eesti kodanikud on veel suurema hooga hakanud kodumaalt lahkuma. Kuud, mis rahaministri kõnele järgnevad, on oma arvude poolest väljarändamise alal otse pööravad. Need andmed näitavad, et kogu 1926. aasta jooksul kodumaalt lahkunud on väljarändamiseks Kaanadasse 75 isikut. Kuid tänavu? Juba ainult esimese nelja kuu jooksul on Kaanadasse passe võetud tervelt 85, millest järeldada saab, et kogu aasta kestel väljarändamine sinna 3—5 korda suurem saab olema läinud aastast.

Veel kurvem on lugu Austraaliasse väljarändajatega. Kogu 1926. a. jooksul lahkub kodumaalt Austraaliasse sõiduks 179 inimest. Ja tänavu, pärast seda, kui J. Teemandi kabinetti avaldanud oli, et maal tööd leida võimatu on? Tänavu on juba ainult esimese nelja kuu jooksul, jaanuarist kuni aprilli lõpuni, võetud Austraaliasse väljarändamiseks tervelt 309 passi! See on nelja kuuga ligi kaks korda rohkem kui eelmise terve aastaga...

Kes on need inimesed, kes kodumaalt lahkuvad? On nad nende hulgest, kes juhuslikult Eesti pinnale sattunud? Ei, nad kuuluvad suures enamuses kodumaa põliste elanikkude hulka. On nad ainult nende keskel, kes viletsamad ja saamatumad? Ei, ka seda mitte, sest lahkuvad just väga mitmed ja mitmed täies eas, töövilmsed ja elurõõmsad inimesed. On nad vast nende hulgest, kel haridus ja silmaring või armastus kodumaa vastu puudub? Ei, ka see ei ole nõnda. Väljarändajate hulgas on varem ajal ülikooli lõpetajaid, vabadussõjast osavõtnud ohvitseride, tegevaid seltskonnainimesi, korralikke ja häid töölisi.

Kuhu ummikusse väljarändamise küsimus praeguse valitsuse politika tõttu sattunud on, näitab kõigeparemini see asjaolu, et kodumaalt lahkumine tänavu just nendel kuudel rohkearvuliseks ja hoogsaks on kujunenud, kus raskemad talvised tööpuudused päevad juba möödumas ja inimestel suvekuudeks kindlamad väljavaated peaksid olema. Valitsuse ülalnimetatud seisukohad on nähtavasti võtnud inimestelt, keda tööpuudus pigistab, igasugu usu. Neil on ainult üks lootus: välja rännata...

Sarnast seisukorda edasi lasta kesta on riiklikult lubamatu. Valitsusel peavad olema oma kavad ja väljavaated asja parandamiseks. Sellepärast palume valitsuselt seletust:

Missugused on J. Teemandi kabineti kavad ja väljavaated tööpuuduse kergendamise ja teenistusevõimaluste laiendamise kohta, millega suudetakse inimestele appi tulla ja piirata sel teel rohkearvulist väljarändamist kodumaalt?

Tallinnas, 10. mail 1927. a.

Riigikogu liikmed:

Allkirjad: A. Veiler.

K. Baars.

M. Juhkam.“)

A. Veiler (töer) (arupär. põhjend.): Härrad rahvasaadikud! See küsimus, mille ees meie praegu seisame, võib saada maale ja rahvale saatuslikuks. Suurte rahvaste juures ei ole väljarändamine tihti ebaloomulik nähtus. Sagedasti näeme meie, et seal, kus elanikkude arv suur, ja kus maa tihedalt kodanikkudega kaetud, väljarändamine selleks ventiilik on, kust liigne aur katlast välja lastakse. Väikerahvaste juures, kus seda nähtust pole, et maa oma elanikke ära toita ei suudaks, et inimesed tihedalt koos elaksid, on väljarändamine üldiselt halvaks ja kahjulikuks nähteks. Väljarändamisega võib seal veel kuidagi leppida, kus elanikkude arv sedavõrt kasvab, et see juurdekasv väljarändajate arvust kaugelt üle ulatub. Mis näeme aga Eestis? Meie näeme oma juures sarnast õudset pilti, et vist käesolev aasta selleks verstapostiks ongi, kus Eesti rahvas loomulikult teel välja surema hakkab.

Kui meie kolm viimast aastat võtame, räägivad arvud meile järgmist keelt: 1924. aastal oli sündivuse ülekaal 4.523 hinge. 1925. aastal aga 3.763 hinge ja läinud aastal 1.912 hinge. Nii näeme meie Eestis järjest ühelt poolt sündivuse arvu langemist ja teiselt poolt surevuse arvu kasvumist. Ja kui meie 1927. aastat lõpetame, siis seisame sarnase õudse pildi ees, et meil surevuse arv ületab sündivuse arvu. Ja see on suurtes linnades juba praegu käes. Ainult Petseri, see kõige mahajäänumatest Eesti nurkadest, aitab meie rahva arvu siamaani tasakaalus hoida.

Tallinnas oli aga aprillikuul juba pilt järgmine: kuu jooksul on sündinud 63 hinge, surnud 130. Nii siis on juba Tallinn sellest punktist üle jõudnud, kus sündivuse arv enam surevusega tasakaalus ei suuda seista. Kui meie siia juurde arvame, et meil umbkaudu on välja rännanud möödunud aastal ja aastal enne seda 3.000 inimest, siis näeme meie, et juba läi-

nud aastast peale Eesti rahva arv oma kodumaal kahanemas on. Sündivuse ülekaal ei ole meil suutnud tasakaalus seista väljarändamisega. Käesoleval aastal neelab väljarändamine terves arvus sündivuse ära. Kui meie võrdlema hakkaksime seda nähtust teiste maa-dega, ma toaksin ühe näite vast Norrast, seal on ta 2.500.000 kodanikkude arvu kohta sündivuse ülekaal ümmarguselt 29.000 hinge, ütleme meie elanikkude arvu juures umbes 15.000 hinge. Ja ometi ei ole Norra kliimatiliselt paremal alusel kui meie, siiski on seal sündivuse ülekaal mitu korda suurem kui meil. Nii ei saa salata, et küsimus, mis praegu päevakorras, äärmiselt tähtis, äärmiselt terav on. Siin ei saa öelda, et see ühe või teise üksiku erakonna asi on, see on kõigi Eesti riigi kodanikkude asi. Kõigepealt nende asi, kes ennast eestlaseks peavad. Kui nüüd küsimuse üles seame, kui suur on väljarändajate arv, siis on täpselt selle peale raske vastata, sel põhjal, et meil statistilised andmed selle kohta nõrgad on. Ma olen katsunud politsei peavalitsuselt saadud andmeid võrrelda statistika keskbüroo andmetega ja olen leidnud seal terve rea lahkuminekuid. Väljarändajate arvu võib ära määrata järgmiselt: Esiteks võrreldes kodanikkude arvu, kes üle piiri välja läinud ja sisse tulnud; teiselt poolt võiks seda arvu määrata väljavõetud välismaa passidega, nimelt nendega, kus selgesti näha on, et passi väljavõtja kodumaale enam niipea tagasi ei pööra. Sel teel rändavad paljud inimesed Austraaliasse, Kaanadasse, Brasiiliasse, Ameerika Ühisriikidesse, isegi Hollandisse ja ka Venemaale. Nii oli 500 Venemaale sõitja juures kindlasti ette näha, et nad sinna jäädavalt sõidavad. Ja sel teel saame ammu tuntud arvu, mis läinud paaril aastal kõikus 2.500 ja 3.000 inimese vahel. 1926. aastal on meil üle piiri läinud 130.262 inimest, sisse tulnud 127.405, nii on vähem 2.857 inimest. Kui välispasse võtame, siis saame 1925. aasta kohta samasuguse arvu. Seda arvu vaadates võime öelda, et see kõigub 3.000 ümber. Kui meil iga aasta 3.000 inimese ümber välja rändab, mis on mõne meie üksiku linna kogu elanikkude arv, siis võime enesele pilti sarnaselt ette kujutada, et iga aastaga kaotame meie väljarändamise läbi ühe oma linna.

* Kuhu rännatakse ja missuguse elukutsega väljarändajad on? Enne kui selle küsimuse juurde minna, tahaksin võrdluse tuua meie naabermaade, nimelt Skandinaavia kohta. Kui vaatame väljarändajate arvu Soomes, Rootsisis ja Taanis 1919. aastast kuni 1921. aastani, see on kolme aasta kohta, siis näeme järgmist pilti. Soomest, kus keskmine elanikkude arv 3,3 miljonit, on välja rännanud kõigest 3.412

inimest iga aasta, kuna meil $1\frac{1}{4}$ miljoni elaniku kohta väljarändajate arv sama suur on. Taanist, kus elanikkude arv ümmarguselt 3,1 miljonit, on välja rännanud 3.478 inimest, tähendab kogu Taanimaa kohta on sama palju välja rännanud kui meil, kuigi meie elanikkude arv Taani omast üle kahe korra vähem on. Rootsis on pilt samasugune. Rootsis on elanikkude arv 5.600.000, välja rännanud on aastas 7.484 inimest, see on jällegi võrdlevalt üle kahe korra vähem kui Eestis. Kuhu rännatakse? Selle peale, kuigi andmed kaunis puudulikud, saame järgmise vastuse. Ameerika Ühisriikidesse väljarändamine on meil läinud ühesuguses tempos: 1925. aastal 153, 1926. aastal — 128 inimest ja 1927. aasta 4 kuu jooksul on välja võetud 43 passi, see on ümmarguselt 50 inimese jaoks. Lõuna-Ameerikasse kasvab väljarändamise tung kuni 1925. aastani, siis langeb 1926. aastast peale järsku, kuid samal ajal tõuseb aga ka Venemaale rändajate arv järsku. Ühtlasi näeme ka Kaanadasse rändajate arvu järjekindlat tõusu. Ka Austraaliasse rändajate arv on aasta aastalt kolme- ja viimasel aastal isegi viiekordseks kasvanud.

(Koosolekut hakkab juhatama abiesimees **R. Penno.**)

Austraaliasse on 1924. a. rännanud 38 inimest, 1925. a. — 89 inimest, 1926. a. — 218 ja käesoleva aasta nelja esimese kuu jooksul on sinna juba 309 välispassi välja antud ja sellega ka umbes 350 inimest välja rännanud. Aasta kohta teeb see 1.000 inimest, viis korda rohkem, kui läinud aastal ja kümme korda rohkem, kui 1925. a. Nagu tähendasin on ka Kaanadasse väljarändamise tempo hoogsalt tõusnud. 1925. aastal rändas sinna meilt 21 inimest, 1926. aastal — 76 inimest ja 1927. a. nelja esimese kuu jooksul juba 100 inimest. Käesoleval aastal on Kaanadasse viis korda rohkem inimesi välja rännanud kui 1925. aastal. Millega seda seletada, et nimelt Lõuna-Ameerikasse väljarändajate arv langeb; samal ajal kasvab aga väljarändamise tung Kaanadasse? Seda võime järgmiste asjaoludega seletada: Kui Lõuna-Ameerikast rääkida, siis peab siin kõigepealt Brasiiliat silmas pidama. Brasiiliasse on 1925. aastal rännanud 1.912 inimest, 1926. a. ainult 170 inimest, see on üle 1.500 inimese vähem. Millega seda seletada? Teie teate, et Brasiiliasse, üldse Lõuna-Ameerika riikidesse, Argentiinasse jne. pääsevad inimesed maandumiserahata, ja teiseks pääsevad sinna inimesed, kellel ehk küll mitu pattu hinge peal, aga kui viimasest türmisistumisest on 5 aastat möödas, lastakse neid Brasiilias rahulikult maale. Sinna rändavad peasjalikult kehvad

inimesed, kellel võimalik ei ole maandumise raha maksta ja kes võivad igasugusele lihttööle hakata. See on proletaarlik element.

Kui sõiduhinda võrdleme siis näeme, et reis Tallinnast Lõuna-Ameerikasse, see on Brasiiliasse või Argentiinasse, maksab 40—50 tuhat Eesti marka, suuremat kapitali enam ei ole, peale välispassi. Kui aga Kaanadasse välja rännata, on esimene nõudmine, et väljarändaja peab olema põlluharija või teiseks majateenija. Muu ollus sinna naljalt ei pääse. Kaanadasse väljarändajail nõutakse raha: sõit Tallinnast Quebecki — 135 dollarit, sealt Tallinnast Vinnipegini — 25 dollarit ja maandumise raha abieluinimesele 100 dollarit, see on kokku 260 dollarit. Vähemalt 91.500 Eesti marka peab olema inimesel raha, kui ta Kaanadasse välja rännata tahab. See on üle kahekorra rohkem, kui Lõuna-Ameerikasse väljarändajal. Edasi. Kui meie Austraalia peale pilgu heidame, siis näeme, et siin juba rahalised nõudmised väljarändajate kohta veel suuremad on. Austraaliasse väljarändajal peab olema umbes 150.000 marga ümber raha. Esiteks maksab raudteepilet Marseille'sse 10.400 marka. Sealt laevaga Melbourni või Sidneysse 48.700 marka ja maandumiseraha 40 Inglise naela. See on kokku vähemalt 132.000 Emk. Nii siis näeme järgmist pilti: Lõuna-Ameerikasse rändajal peab olema umbes 40—50.000 marka, Kaanadasse rändajal 100.000 mk. ja Austraaliasse rändajal 150.000 marka.

Väljarändajate elukutseid võrreldes selgub järgmist: alguses rändas välja suurtööstuse töölisi, see tähendab proletariaati, Brasiiliasse. 1926. a. võeti surveabinõud tarvitusele alates Riigikohtu otsusest ja lõpetades sise-ministri määrusega. Selle tagajärjel jäi Brasiiliasse rändamine peaaegu seisma. Kuid samal ajal hakkas aga Venemaale rändajate arv tõusma. Töolisklass, kellelt Brasiiliasse rändamise võimalused võeti, pööris oma pilgud idasse ja rändas Venemaale. 1926. a. Venemaale sõitjatest oli 454 inimest üles andnud, et nad väljarändajad on. Asjaolu, et inimesed välja rändavad Venemaale selle peale vaatamata, et neil teada on, missugused raskused, neid seal ees ootavad, on selgeks tõenduseks, kuivõrt rasked olud nende suhtes Eestis valitsevad, kus nad sunnitud olid maha jätma oma kodukoha.

Austraaliasse rändab üldse umbes 30.000 inimest aastas. Viimastel aastatel on Inglise valitsus sinna saatnud umbes 25.000 inimese ümber aastas. Teisi rahvaid peale inglaste rändab Austraaliasse umbes 5.000 inimest aastas, ja nende hulgas ligi 1.000 eestlast. Kes on väljarändajad oma vanuse poolest?

Kõige elujõulisem element 25—40 aastate vahel. Väljarändajad vaadatakse arstide poolt läbi, nende väljarändajate näol kaotame meie kõige teguvõimelisemad inimesed. Nad on saanud hariduse, õppinud mingisugusel erialal. Ja kui inimene 25-aastasena iseseisvalt mõtlema hakkab, et ühte osa sellest oma maale ja rahvale tagasi anda, siis näeme, et ta kodumaale selja pöörab ja kõigegea, mis ta siin omandanud on, ära läheb.

Kui väljarändamine sarnases tempos edasi kestab, nagu seniajani, siis võiksime järgmistest arvudest juttu teha. Võib arvata, et 1927. aastal ligi viistuhat inimest välja rändab. Nagu juba tähendasin, nõutakse väljarändajatelt Kaanadasse 100.000 marga ümber ja Austraaliasse 150.000 marga ümber. See teeb kokku aastas 550 miljonit.

Nelja aasta jooksul viivad väljarändajad välja selle laenu, mis praegu rahaminister Londonis teeb. Siia juurde ei ole arvatud aga muud varandused, nagu käsipakid ja pagas, vaid ainult see, mis väljarändaja otsekohe rahana kaasa võtab. Kuid peale selle on ka töövõimeliste inimeste kaotus rahvamajandusele väga kahjulik. Selle kaotuse tagajärjed on meil näha ja käega katsuda. Kui asi ikka nii edasi läheb, kes jääb siis Eestis veel järele. Ainult töövõimetud ja paiukisaajad. Siia jäävad inimesed üle 40 aasta vanad ühelt poolt, ja alla 20 aasta vanad teiselt poolt. Tähendab, ühelt poolt inimesed, kes alles arenemise astmel on, et töövõimelisteks kodanikkudeks saada, ja teiselt poolt inimesed, kes oma töövõimet juba kaotama hakkavad, sellele kulminatsioonipunktile lähenedes, kus nad riigi ülal pidada peavad jääma. Seda oletust kinnitab ka riigi eelarve, kus riiklikud pensionid iga aastaga kasvavad. 1925. aastal on selleks välja antud 156 miljonit, 1926. aastal 168 miljonit ja 1927. aasta riigi eelarves teeb see summa välja 186 miljonit. Kui meie siia juurde arvame veel riiklikud hoolekande toetused, siis saame otsekoheid väljaminekuid sel alal 300 miljonit. Mu härrad, ligi miljon marka päevas annab riik välja vanade ja tööjõuetute ülalpidamiseks. Samal ajal kahaneb aga nende kodanikkude arv, kes makse peavad maksma, kes oma tööga uusi saadusi peavad looma, et teiste hulgas ka vanad ja tööjõuetud ära elada saaksid, iga aastaga 5 tuhande võrra. (A. Tupits, põl: Aga kes hoolekandeseaduse vastu võttis?) Riigikogu! Meie võime ka hoolekandeseadusest rääkida, kuid ma kardan, et ma siin teie kurtidele kõrvadele kõnelen.

Riigielu küsimusi võetakse tihtigi kitsarinnaliselt erakonna seisukohalt. Väljarändamise küsimus peaks aga kõiki ühendama,

seinast seinani. Selle vastu abinõude otsimisel ei tohi vahet olla sotsialistide ja põllumeeste kogude vahel, vaid see on asi, mis peab igäühele hinge tungima. (A. Tupits, põl: Minge pritsimajasse ja nõudke palka juurde. J. Holberg, põl: Palka juurde! Hulgalised vahelhüüded.) Kas Teie, härra Tupits, tahate öelda seda, et meie need vanad ja töövõimetud inimesed, kes hoolekandeseaduse kaitse alla käivad, aiaäärde peame jätma! Ei, — meie peame elu riigis niiviisi korraldama, et suudaksime abitarvitajatele rohkem abi anda ja teiselt poolt ei tohiks neid kodanikke, kes makse maksavad, kes elujõulised, siit ära lasta minna. (J. Holberg, põl: Strandman käskis ju välja rännata. H. Rebane, põl: Sööge ise nüüd oma suppi. Juhataja R. Penno helistab.)

Teie just oletegi need mehed, kes Eesti riigi likvideerimise poole tüüriivad, Teie olete need, kes Eesti riigi ukse pealoksjonihaamrit vibutavad! (Hulgalised vahelhüüded põllumeestereiddest.)

Juhataja **R. Penno**: (Helistab.) Palun Riigikogu liikmeid kõnelejat vahelhüüetega mitte eksitada.

A. Veiler (töer): Mina saan ärevusest paremal tiival niiviisi aru, et need mehed seal on siamaani kinniste silmadega asja peale vaadanud. Kuid ükskord ometi peavad ka nende silmad avanema. Kui ei ole Eestit, ei ole siis ka põllumeeste kogusid enam. Või arvate, kui teie Eesti riigi likvideerite, et siis põllumehed kergemini elada saavad! (Hulgalised vahelhüüded paremalt poolt.) Üks on kindel, et mina jõuan küll palju kauem kuulata, kui teie käratseda suudate. (J. Holberg, põl: Jätke vanad asjad...) Jah Teie, härra Holberg, ärge tulge vanadest asjadest rääkima. Kui Teie vanu asju mees peaksite, siis ei istuks Teie rahvasaadiku toolil vaid mõnesugusel teisel istmel. — Nagu ma juba enne tähendasin, on väikerahvaste juures väljarändamine hävitavaks nähtuseks. Kuid ka võrdlemisi suured rahvad kõnelevad sama keelt. Võtame näiteks Saksamaa. Saksa riigimajanduse tundjad arvavad, et väljarändamine ka Saksa riigis kurvaks nähtuseks on selle peale vaatamata, et Saksamaal üle 60.000.000 inimese elab, vaatamata selle peale, et üksi Saksa riigis 330 inimest ühe ruutkilomeetri peale tuleb. (M. Martna, stp: Natukene palju!) Ei ole palju, ma räägin Saksa osariigist, mitte Saksamaast. Arvud, mis ma siin ette toon, on kontroleeritud

andmed. Mis on siis väljarändamise põhjuseks? Väljarändamise põhjustena tuntakse usulisi, poliitilisi, seda, et rahva arv riigis liiga suur, et ühe koha peal inimesi liiga tihedalt elab, või jälle üldisi majanduslikke põhjusi. Et Eestis usulised põhjused võiksid väljarändamise aluseks olla, seda ei saa meil keegi uskuda. Teie näete, missuguses sõbralikkuses adventistid luterlaste ja apostlik-õigeusulised juutide kõrval tegutsevad; teie näete, kuidas üksikud usulahud ristivõid inimesi isegi ära uputavad või lõpuks Seevaldi sunnivad minema, kuid riigivõim pole seal vahele astunud. Nii äärmiselt leplik olakse meil usulistest küsimustest.

Ka poliitilisi põhjusi ei saa väljarändamisel mõõduandvaks lugeda. Mõni aasta tagasi võisid ehk poliitilised põhjused väljarändamist õhutada. See oli ajajärgul, kus meil ühelt poolt kommunism oli pead tõstmas, kus meil selgust ei olnud riigi ja rahvuse tunnustamise vahel ja teiselt poolt nende mõistete vahel, mis riiki hukatusse tahavad viia. Teie teate, mu härrad, et nüüd kõik erakonnad, kes Riigikogus esitatud, tunnustavad Eesti riiklust ja rahvust. Nii on selge, et väljarändamisel ei saa poliitilised põhjused mõõduandvad olla. Võiks ehk juttu olla elanikkude tihedusest. Kuid arvud räägivad selle vastu. Arvud räägivad, et Eesti pindala on ümmarguselt võetuna 46.500 ruutkilomeetrit, elanikke on üldse 1,25 miljonit, nii siis iga ruutmeetri peal elab 26 inimest. Võtame võrdluseks riigid, mis oma pindala suuruse poolest meile lähedal seisavad. Shveitsis on näiteks 41.000 ruutkilomeetri peal 3,8 miljonit elanikku, see on kolm korda tihedamalt kui Eestis. Kui meie edasi läheme Hollandi ja Belgia juurde, siis näeme Belgias niisugust pilti, et 29.000 ruutkilomeetri peal elab 7,5 milj. inimest. Kõneldakse, meie maa on vaene, on kehv, kuid teie teate ometi, mismoodi Hollandi merelt maad juurde võtab tamme tehes. Teie teate, et seal üks osa elanikke elab parvedel, — parvel ta sünnitab ja seal ta sureb. (Vahelhüüde J. Zimmermani, as poolt.) Tõsi, härra Zimmermann. Ma ei ole isiklikult seda näinud, kuid olen rääkinud inimestega, kes Hollandis aastate kaupa elanud, olen sellest ka raamatutes lugenud. Võib olla, et Teie kirjatarkusest üldse suurt lugu ei pea, siis ei saa ma Teid ka uskujaks teha.

Hollandis on 198 inimest iga ruutkilomeetri peal, see on 6—7 korda tihedamalt kui meil Eestis. Nii ei ole siis Eestis rahva tihedus selleks põhjuseks, mis inimesi väljarändamisele kihutab. Vaid tõukejõuks siin on majanduslikud olud, selleks põhjuseks on seisukord, kus meie praegu asume, seisukord, mis iga

aastaga, iga päevaga alla mäge veereb. Kui siin ei suudeta vastumürki leida, siis on selge, et meie oma riigi hävinemisele vastu läheme.

Võtame üksikud majanduselu alad. Suurtööstus on hinge vaakumas. Ja kui ükskord need kustunud korstnad, mis praegu nagu hoiatavad sõrmed taeva poole näitavad, kord ka suitsema peaksid hakkama, kas teie siis arvate, et sinna inimesjõudu tööle saaks? Eestist on katelsepad peaaegu täiesti kadunud. Ja see on ala, mida rauatööstus suurel määral tarvitab. „Ilmarise“ tehases näiteks on kuue aasta jooksul üksainus õpipoiss katelsepaks õppinud. Katelsepatööd lastakse juba liht mustatöölisel teha, kes niipalju tööd oskab, et ta haamriga just sõrme pihta ei löö. See on väike pilt meie suurtööstusest.

Ellujäänud suurtööstusest näeme kurba pilti ka selles mõttes, et ettevõtted meil rahvuslikult ära libisemas on. Eestis on praegu üksainus tikuvabrik „Etna“, mis veel eestlaste käes on. Ka seegi läheb maikuul oksjoni alla. Mõne aasta eest oli neid 4—5. Ja tingimata on rootslased need, kes ta üles ostavad.

Meil on mitu korda kinnitatud, Riigivanem on seda teinud, ka on rahaminister välislaenu sissejuhatavas kõnes kinnitanud, et Eestis ainult väike- ja kesktööstus elujõuline on. Aga, minu härrad, iga sammu pealt näeme, et riigivõim kõik oma oskuse, kõik oma mõistuse selleks kokku võtab, et ka seda tööstust hävitada. Mitte ainult maksude tõstmine, vaid ka mitmed teised sammud ähvardavad seda osa tööstusest hävinemisele viia. Teie võtate väiketööstuselt 10% läbikäigu pealt puhaskasu. Igaüks võib aga arvata, kuipalju selle läbikäigu hulgas materjaliraha on. Rehkendage välja, kuipalju kingsepp ühe paari saabaste jaoks peab materjali ostma.

Selle kohta, kuidas juukselõikajaid maksustatakse, võib anekdoote rääkida. Neid maksustatakse selle põhjal, mitu peeglit äris on. On tal 4 peeglit, siis maksab ta maksu nelja peegli pealt, kuigi inimene kinnitab, et ta kahe peegli juures töötab oma perekonnaliikmetega. Seda aga ei võeta arvesse ja öeldakse: Võtke kaks peeglit seinalt maha, siis usume, et teie 2 peegliga töötate.

Mitmel korral on sellele juhitud tähelepanu, et käsitöölisel on ainukeseks äraelamise abinõuks ta tööriistad, mida mingil tingimusel ei tohi temalt ära võtta. Kuid mis meie näeme? „Riigi Teatajas“ loeme sagedasti, et käsitöölise tööriistad lähevad tulumaksu katteks oksjoni alla. Kui rätsepalt ära võetakse masin, kingsepalt ja lukusepalt ta tööriistad, siis on selge, et ta tööd palja kätega edasi teha ei saa. Kas ei ole see tõukeks ta hävinemisele? (K. Ast, stp: Võõras materjal võetakse

ka käest ära.) Härra Ast juhtis tähelepanu päris õieti sellepeale, et võõras materjal võetakse käest. Mul oli üleile ühe tiseritöökoja omanikuga jutuaajamine. Mööda minnes pean tähendama, et kahe kuu jooksul on Tallinnas 4 tiseritöökoda kinni jäänud. Üks neist töökodade omanikkudest räägib järgmist: Ta on valmistanud võla peale mööbli, kuid see inimene, kes mööbli tellis, on ära põgenenud väljarändajana ja mööbli eest raha maksmata jätnud. Aga nüüd on üks pank, nime ma ei nimeta, valmistatud mööbli ära võtnud ära-õitnud isiku võlgade katteks, ja vaene käsitöölaine pühkigu suu puhtaks.

Liiga kaugele on meil mindud käsitöölise pigistamisega ka laenuitingimustes. Nende päevade sees jäi Tallinnas seisma üks meie elujõulisematest kesktööstustest — niidipooli vabrik. Ettevõttel oli tellimisi, mida ta oleks saanud täita, omanik pööras Eesti panga poole laenu saamiseks. Kuid mis meie näeme? Küsitakse 500.000 marka laenu, antakse 460.000, kuid mitmekordsete kindlustuste vastu. Selle 460.000 mk. katteks on veksleid 550.000-margalises summas, obligatsioonid keskkonnas oleva maja peale, osa masinaid ja peale selle veel valmis töö. Viieandaks peab see ettevõtte oma rahalised operatsioonid Eesti panga kaudu toimetama ja kuuendaks peab ta veel kaks korda kuus Eesti pangale aruanded saatma. Kui meil sarnaste kuuekordsete kindlustustega väikeste ettevõtete juures välja tullakse ja alles hüljuti „Atlantale“ ja Harju pangale ilma mingisuguste reaalkindlustusteta kümned miljonid anti, siis näeme, et meie riigivõim, kas rumalast peast või selge peaga niisuguseid ettevõtteid, mida ta ise elujõuliseks nimetab, surmata aitab, nende elujõu välja pigistab. (K. Ast, stp: Kas „Päevalehe“ meestele Eesti pangast ka niisugused tingimused ette panakse? Neilonsealjuba suure summad.) Seda ma ei tea. (Vahel hüljed pahemalt poolt.) Kui meie väiketööstuse laenukõnime juurest tööoskuse omandamise, nõndanimetatud õpipoiste küsimise juurde edasi läheme, siis on asi aastate kaupa päevakorral seisnud, ilma et ta paigast nihkuks. Valitsus on selle kallal küll juba sipelnud. Lähevad veel mõned aastad ja siis on meil tööoskus sootud kadunud. (J. Piiskar, stp: Kas meie eisaaks valitsust ka Austraaliasse saata?)

Missugust pilti pakub meile ärielu? Ma ei räägi suurkaubanduse ettevõtetest, vaid neist väikestest meestest, keda meie väljarändajate hulgast leiame. Austraaliasse väljarändajate keskel on suur osa käsitöölisi, haritlasi, isegi majaomanikke ja ärimehi. See

on sarnane element, kelle kohta võib öelda, et nad riigitruud kodanikud on. Teie teate, et väikestel ärimeestel arvatakse läbimüügist 14% puhaskasuks, mis maksustamise alla käib. Neil inimestel on tõesti raske seisukord.

Läinud aastal nõuti, nagu „Riigi Teataja“ kuulutustest näha, äridelt oksjoniteel 154 miljonit sisse. Tallinnas lõpetab praegu oma tegevuse kolm kellaäri peaaegu ühel ajal, omanikud rändavad Austraaliasse. Nende päevade sees lõpetab üks suurematest põllutööriistade äridest oma osakonna Tartus ja sulges Tallinnas teise kaupluse. Firma lõpetab põllutööriistade müügi põhjusel, et tal maalt saada on põllutööriistade eest üle 200 miljoni marga. Isegi maaelanik ei suuda kauba eest otseteed rahas tasuda. Kümned ja kümned vekslid lähevad igapäev protesti. Läinud aastal oli vekslid protestis ühe miljardi 25 tuhande eest. Suured vekslid on kadunud, nüüd tulevad vekslid protesti juba 450 margast peale. Niikaugele on inimesed läinud. Kui käesoleva aasta märtsikuu protesteeritud vekslite nimekirju vaatate, siis leiata, et 80% veksliajandajatest elab maal ja 20% linnas. See näitab, et töbi, mis linnas maad võtnud, ka maale on ulatunud. See töbi ei ole ainult Abjas ja Väandras, vaid juba ka Petserimaal, kus inimesed enne ei teadnud, mis veksle üldse tähendab, nüüd aga väga hästi taipavad, et veksle on sedasama, mis riigikassatäht, mis shiirodega igalpool vastu võetakse, et veksle on raha, ja et seda raha võib iga mees väga kasulikult välja anda. Kui aga vekslitähetaeg kätte jõuab, kaob inimene kuskile ära või teeb nii, et talt midagi võtta ei ole. See on kurb nähtus, mida alla kriipsutama peab. Siia maani märkasime, et eraettevõtjad ei osanud äri ajada ja pankrotti jäid, kuid nüüd näeme, et ühistegevus sama teed läheb. Ühistegevus on läinud aastal 40 miljonit kahju saanud. Siia hulka ei ole arvatud „Abja“, „Eesti lina“ ja keskühisus „Muna“, vaid need on kõik vähemad ühisused alates „A“-ga — Aegviidu tarvitajate ühisusest ja lõpetades „V“-ga — Väandra tarvitajate ühisustega. Mida see nähtus tähendab? (M. Martna, stp: Ühistegevus on ju riiklik tegevus!) Seda kurvem, et riigiaparaat oma vekslid protesti hakkab laskma. Nagu ma tähendasin, ei ole ka maamehe elu kerge, ka tema kiratseb laenuabi järele kätt sirutades. Asunikud kohad käivad käest kätte, kohaomanikke vahetatakse, nagu labakindaid. Ma tooksin Harjumaalt, see on kõige lähemal, mõned näited. Kostivere mõisas on lühikese aja jooksul 5 inimest asuniku kohte vahetanud, on 50 — 100 tuhat eesõiguse eest makstud. Ühel kohal on isegi kolm omanikku korraga, ja kes see õige omanik on,

seda selgitab muidugi kohus, sest kõik kolm peavad endid omanikuks. Ka rannarahvas on raskes seisukorras. Hiljuti kuulsime ajalehtedest, et üleriiklikul kalameeste kongressil öelnud peipsiäärne mees: „kui meie musta leiba saaksime, oleksime sellegagi rahul.“ Nähtavasti ei ole Peipsi ääres mustast leivast igapäev juttugi, ma ei räägi teistest randadest, kus saagivõimalused veelgi kurvemad. Ei ole osatud rahvamajanduslikku aparraati nii reguleerida, et ära kaoks need kurvad nähtused. Kas hernes kasvab Lõuna-Eestis? Aga viimase kolme aasta jooksul on sisse toodud 76 miljoni marga eest herneid. Kas meil osatakse plekktoope ja trehtreid teha? Kas meie käsitöeline saab piimanõude pressimisega hakkama? Väga hästi. (J. Soots, põl: Piimanõusid välja pressida ei oska.) Härra kindral, ma olen käsitöeliseks asjale lähemal olnud, kuna Teie seda potipõllumehehana eemalt olete vaadanud. Meie käsitöelised oskavad väga hästi seda tööd, kuid plekknõusid on Eesti 1925. a. sisse toodud 56 miljoni eest, 1926. a. 69 miljoni marga eest. Meie kalamees ei leia siseriigis turgu. Aga kas teie teate ka, kuipalju meil aastas kalu sisse veetakse. Läinud aastal on kalu sisse veetud 342 miljoni eest, see on 12.000 meeterttonni. Normaaloledus tarvitati sisseveetud kalu Eestis 800 meeterttonni, nüüd aga 800 meeterttonni asemel 12.000 meeterttonni. Kas need kolm arvu, igaüks ise alalt, igaüks meie rahva majanduselu puutuv, ei kõnele meile küllalt selget keelt. Mina arvan, et ka kurt, kes ei kuule, peaks neid arve nähes asja tõsiseusest aru saama ja pimedad, kes lugeda ei näe, peaksid neid arve kuuldes seisukorda ette kujutama. Aga nähtavasti ei suuda või ei taha riigitüüriil seisjad küsimust tõsiselt võtta. Kes on viimasel ajal need, kes lähevad Austraaliasse? Ma nimetasin juba enne, et need on ühelt poolt põlluharijad maalt ja väljaõppinud käsitöelised linnadest ja teiselt poolt ülikooli haridusega inimesed. Teie teate ometi, kui suurt jõudu meil tarvis on, et inimestele ülikooli haridust anda. Teie teate, et keskmiselt üliõpilane nelja aasta jooksul maksma läheb riigile vähemalt 173.000 marka, ja et tehnikumi õpilased kolme aasta kursuse juures keskmiselt maksavad 115.869 marka. Ma ei loe vanemate raha, selle raha saamiseks äärmist kokkuhoidu elamises ja pisaraid, mis kõik lisaks juurde tulevad. Inimene on ülikooli hariduse saanud ja kaob. Aga kuhu ta läheb? Kas leiab ta oma haridusele vastava tööala? Ei! Mul oli hiljuti kõnelus eestlasega, kes 27 aastat kodumaalt ära oli, kes ka Austraalias pikemat aega elanud, ja ta räägib oma elukogemustest järgmist:

Meie haritlased, kes tehnilist tööskest ei tunne, peavad harilikult liht füüsilise töö peale minema. Kas teie arvate, et arstid, keeleteadlased jne. Austraalias peale füüsilise töö midagi leiavad. Ka meie insenerid on seal lihttöö peal. Ma võiksin teile kümned nimed ette lugeda, aga see ei ole praegu koht, kus neid ette tuua. Vaimlikku toitu saab harva. Teatri aset täidab tihtigi kõrts. Teatripilet maksab Austraalias 1.500 marka, kuid seegi on istekoht, kust midagi näha ei ole. Vaadake, kui meil haritud inimesed niisugustesse tingimustesse välja lähevad, ja, mu härrad, need tingimused ei või neile teadmatud olla, siis peab inimesel tõesti see tundmine olema, et ta oma kodus edasi elada ei saa. Ka seltskonnas on tähelepanu juhitud väljarändamise taudi peale. Kuid ainukene, kes sellest midagi teada ei taha, on Vabariigi Valitsus. (A. A n d e r k o p p, tõer: Päriss õige!) Alles hiljuti oli Tartus Eesti arstide liidu aastakoosolek, kus ühel häälel seisukohale asuti, et rahvaarvu kahanemist, mis tingitud sündivuse vähenemisest, surevuse kasvamisest ja elujõuliste kodanikkude väljarändamisest ei saa kõrvaldada arstlike abinõudega, vaid selleks on tarvilik riiklik aktsioon. Vaadake, ka need, kes rahvatervis- hoiu küsimusele lähedal seisavad, arvavad, et asja parandada suudab ainult riiklik aktsioon. Mu härrad, ei saa öelda, et väljarändamine üht või teist erakonda üksikult puudutab. Ei, see on küsimus, mis meile kõigile luusse ja lihasse peaks lõikama. Praegu on viimane aeg, kus selgeks peab saama, kas väljarändamise küsimus üldse valitsust huvitab ja kas valitsusel on mõnesugused kavatsused teostamisel, et seda nähtust kõrvaldada. Kui mitte, — siis peaks ütlema, et meie riik oma kadumisele vastu läheb. Ei aita välislaenuid, kui ei suudeta sedavõrt tugevaks saada, et neid summasid, mida meie väljaspoolt saame, otstarbekohaselt ära kasutada oskame. Siis on see raha maha visatud ja parem, kui meie seda võtnud ei oleks.

Arvan, et arupärimise hääletamisel Riigikogus vist ühtki kätt ei tõuse, kes arupärimise vastu hääletaks. (M. Martna, stp: No, ärge seda lootke.)

Juhataja **R. Penno:** (Hääletatakse.) Vahelehuue paremalt poolt: Teie olete seal väga lõbusas tujus, teie pool on lõbus meeoleolu. K. Ast, stp: See demonstreerib valitsuse huvi sarnase küsimuse vastu. J. Soots, põl: Kartau oli juba siis välismaal, kui sotsid valitsesid.)

Arupärimise- ettepanekut toetab 31 Riigikogu liiget, seega on arupärimine vastu võetud.

6. Vabariigi Valitsuse vastamine J. Voimani küsimisele Võrumaal Kasaritsa vallas kohaliku korraldusekomisjoni poolt palvete tähtsajaks mitteläbivaatamise kohta.

tuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 12. ettenähtud kuuekuulisest tähtajast ka Kasaritsa valla korralduskomisjonis kinni peetaks?

Selle küsimise peale on mul au järgmist vastata: Kasaritsa vallas ei ole riigimaadeüleva seletuse järgi vabadikkude kohtade eraldamise palvete läbivaatamise tähtaegu mööda lastud.

Üldiselt võib aga ette tulla, et mõnes ringkonnas üksikuid palveid tähtajaks ei jõuta läbi vaadata, kuna mõnes ringkonnas väga palju vabadikkude eraldamise toimetusi — kuni 1.000 palvet — läbi vaadata tuleb, ja riigimaadevalitsejad peale selle teisi tähtjalisi ülesandeid täitma peavad. Põllutöministeerium on omalt poolt korralduse teinud, et palvete läbivaatamist kiirendataks, ja kui tarvis, abitööjõude nõutaks.

7. Eesti-Läti vahelise mõlema riigi piiriäärsetel jõgedel metsamaterjalide parvetamise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

8. Eesti-Belgia vahelise kurjategijate väljandmise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

Põllutöministri koostetud kohtuminister **O. Tief:** Põllutöministrile on esitatud järgmine küsimine: 1) Kas vastab tõele, et Võrumaal Kasaritsa vallas kohalike korraldusekomisjonile rohkem kui 6 kuud tagasi esitatud palved maade korraldamise asjas läbi vaatamata, kui ja, siis 2) mis kavatsseb põllutöminister teha, et kogukonna-, asu-

stuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 12. ettenähtud kuuekuulisest tähtajast ka Kasaritsa valla korralduskomisjonis kinni peetaks?

Selle küsimise peale on mul au järgmist vastata: Kasaritsa vallas ei ole riigimaadeüleva seletuse järgi vabadikkude kohtade eraldamise palvete läbivaatamise tähtaegu mööda lastud.

Üldiselt võib aga ette tulla, et mõnes ringkonnas üksikuid palveid tähtajaks ei jõuta läbi vaadata, kuna mõnes ringkonnas väga palju vabadikkude eraldamise toimetusi — kuni 1.000 palvet — läbi vaadata tuleb, ja riigimaadevalitsejad peale selle teisi tähtjalisi ülesandeid täitma peavad. Põllutöministeerium on omalt poolt korralduse teinud, et palvete läbivaatamist kiirendataks, ja kui tarvis, abitööjõude nõutaks.

Juhataja **R. Penno:** Üldkomisjoni aruandja rkl. Holberg puudub. Aruandja kohuseid täidab üldkomisjoni esimees **A. Jõeäär.**

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Anderkopp.** Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

9. Eesti-Austria vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaalalajus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

10. Eesti-Saksa vahelise uimastavate ainete sisse-, välja- ja tagasiveo kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 82, veerg 2217.)

(Koosolekut hakkab juhutama esimees K. Einbund.)

11. Eesti-Kreeka vahelise kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. pr. lisades, vaata sisukord.)

12. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — III lugemisel. (Tekst pr. pr. 73, 82; veerg 1848, 2218—2230.)

siinmaksma pandi, käsitada eelnõu pealkirja puhul. Esiteks leian ma, et üksikute ettevõtete hääletamine ei ole mingil tingimusel vastuvõetav, ja pärast selle paragrahvi arutamise puhul võtan sõna selle kohta. Siis tahtsin tähelepanu juhtida sellele, et Vabariigi Valitsuse määruses „Riigi Teataja“ nr. 45—1924. a. tööstusettevõtete

Üldkomisjoni aruandja **A. Anderkopp**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Väliskomisjoni aruandja **A. Anderkopp**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **R. Penno**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Maakomisjoni aruandja **B. Oja**.

(Pealkiri.)

V. Hasselblatt (sks): See kord, kuidas läinud koosolekul arutati käesolevat seaduseelnõu, teeb mulle soovitavaks siiski mõnda põhimõtet, mis läinud korral

maaga varustamise kohta on muuseas ette nähtud järgmised nõuded. § 2. on öeldud, et „§ 1. tähendatud tooresaineid ümbertöötavatele ettevõtetele võib neid aineid sisaldavat maad sel määral eraldada, kui võrt ettevõtetele vaja, et takistamata lähema 50 a. jooksul töötada. Ettevõttes aasta läbi töötavatele tööliste aia- ja heinamaaks võib võimaluse korral eraldada kuni 3 hekt. tööliste kohta“. . . (J. Holberg, põl: Oleme seda kuulnud juba.) Ma küsin, mis pärast valitsus ei ole seda seni teinud. Ta ei ole seda teinud vahest sellepärast, et see sünnitab raskusi. Ma tahtsin siin kindlaks teha, et kui nende määruste järgi, mis ma ette kandsin, käia, siis tuleb ettevõtetele palju rohkem maad anda, kui seda käesolev seaduseelnõu lubab. Ja sellepärast on kitsendused, mis II lugemisel vastu võeti, täitsa vastuvõetavad.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

(§ 1.)

J. Holberg (põl): Teen üldkomisjoni nimel ettepaneku, § 1. punkt esimesest välja jätta sõnad: „kuid mitte üle praegusel ajal kasutada oleva maa-ala,“ ja p. 3. sisse võtta sõnad: „Eidapere klaasivabrik“.

L. Johanson (stp): Teen ettepaneku, märkus 2. võtta sel kujul, nagu ta maakomisjoni poolt esitatud, selle märkuse asemele, mille rkl. Holberg läinud koosolekul esitas.

Teiseks teen ettepaneku, kustutada § 1. p. 3. teises reas sõnad „Joaveski puupapi“.

A. Laur (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed. Tooksin ette mõned andmed kolme vabriku kohta: Joaveski, Eidapere ja Sindi. Joaveski vabriku kasutada on praegusel korral kaks talu, Joaveski ja Tammeotsa, kokku 154 tiinu maad. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 1. põhjal võõrandati need talukohad parun Dellingshausen'ilt, kui Loobu rüütlimõisa omanikult. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 3. alusel antakse Joaveski vabrikule kuni 50 ha. Käesoleva seaduse, see tähendab maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse nr. 2 alusel antakse Joaveskile tagasi kuni 50 ha. Kokku võib Joaveski tagasi saada kuni 100 ha. Valitsuse 1924. aasta määruse järgi võib Joaveski maad pidada kuni kuuskümmend ha. Tähelepanu, et nende kahe seaduse põhjal on Joaveskile juba tagasi antud 100 ha, kuna tal õigus oleks saada ainult 60 ha. Üldine summa, mis sel vabrikul praegu kasutada, on 154 ha. Tähelepanu, 54 ha on täielikult üle normi, millel ei ole õieti mingisugust seaduslikku alust. Seda kõike arvesse

võttes ei ole mingisugust põhjust selleks, et Joaveski vabrik p. 3. sisse võetak. (J. Piiskar, stp: Täiesti õigus!)

Teiseks Eidapere. Eidapere rüütlimõis võõrandati ja selle mõisa maa-alal asuva Eidapere klaasivabriku maa-ala 23 ha suuruses läks ostuteel ühisus „Eko“ kätte. Eidapere mõis jaotati asunikkudele ja jäeti selle juures 8 kohta välja andmata: 2 asundustalu, 1 juurdelõikekoht, 4 eluasemekohta, 1 ärikoht, kogusummas peale 52 tiinu maad. Võttes pkt. 3. alla Eidapere vabrik on võimatu kogu seda maa-ala 52 ha suuruses Eidaperele anda. Sellepärast ei saa päri olla Eidapere sissevõtmisega p. 3-dasse.

Lõpuks tahaksin öelda: sel ajal, kui asunikkuude majapidamised kiratsevad, kui maa-puuduse all kannatada tuleb, sel ajal, kui meie paremad pojad ja tütreid maapuuduse tõttu kodumaad sunnitud on maha jätma ja välja rändama, lootuses, et seal uut kodu luua, — sel ajal ei ole õieti mingisugust moraalset õigust tööstusettevõtetele maad rohkem tagasi anda, kui seda neile vaja. Meie teame, et tööstusettevõtted ei ole majapidamisi küllalt intensiivselt kasutanud, vaid nende majapidamine on suuremalt jaolt lohakas olnud, ja sellepärast ei võiks neile mingil tingimusel rohkem anda, kui seda hädaliselt vaja.

Veel ühele asjaolule tahtsin tähelepanu juhtida. Vabariigi Valitsus esitas Riigikogule eelnõu, kus ei olnud mitte Joaveski, Eidapere ja Sindi eriliiki paigutatud. Sellest vähe veel, Vabariigi Valitsus ei nõudnud nende sissevõtmist eriliiki, vaid üldkomisjonis tegi rkl. Hasselblatt vastava paranduse, ja kui see üldkomisjoni enamuse poolt vastu võeti, siis hiljem valitsus sanktsioneeris selle, mis rkl. Hasselblatt'i ettepanekul üldkomisjonis vastu võeti. Sellepärast arvan, et Vabariigi Valitsusel enesel ei olnud mingit vajadust neid eriliiki paigutada, ja sellepärast ei saa ka hääletada nende sissevõtmise poolt.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Lauri praegune kõne on täiesti kokkukõlas ühe väikese märkusega eilsest „Päevalehest“, kus väga rasvaste tähtedega trükitud, et pahempoolsed on maha hääletanud „puht Eesti tööstusettevõtted“. Patt seisib selles, et tegemist oli ühe Eesti tööstusettevõttega — Eidapere klaasivabrikuga, kui see aga ei oleks Eesti tööstusettevõtte olnud, siis seda pattu ei oleks olnud. Härra Laur tähendas, et mõne tööstusettevõtte sissevõtmise põhjuseks oli minu ettepanek, millega Vabariigi Valitsus ühinenud, ja laskis välja paista, nagu ei oleks valitsus

seda tegema pidanud. Ma ei saa seda kuidagi õigeks võtta, et just minu ettepanekud niisugused on, millega valitsus ühineda ei tohiks. Ma tähendasin juba ühel eelmisel koosolekul, et maaseaduse teostamise alal on väga raske õiglusest rääkida, sellepärast et üks osa maaseaduse mõistest on puht majanduslik ja teine osa puht juriidiline. Näiteks, kui käesoleva seaduse juures räägitakse Joaveskile maa-andmisest, siis on siin tegemist puht majandusliku mõistega, kuna juriidiline mõiste oleks vastava aktsiaseltsi nimetamise juures. Et käesoleval seadusel on kaks sihti, esiteks õiguslik, see on tööstusettevõtte omanikule maa tarvitamise õiguse asemele anda omandusõigus, ja teiseks majanduslik siht, nimelt üksikule ettevõttele, kui majanduslikule üksusele, lubada maad anda, kui see omal ajal selle üksuse tarbeks osteti, siis on päris õige, et käesolev seadus nii on konstrueeritud, ja ma arvan, tuleks käesolevasse seaduseelnõusse kahtlemata sisse jätta ka Sindi kalevivabrik. Räägitakse, et Sindi kalevivabriku kohta on kõik seletused üldkomisjonis antud, kuid asi ei ole nii. Ma luban enesele asja lähemalt ette kanda. 1917. aastal otsustas Sindi juhatus, silmas pidades, et ei saa kokku kutsuda peakoosolekut, volitada direktor Sabsai'd vabriku jaoks Tammitse mõisast tüki maad ostma. Põhjus, mispärast aktsiaseltsi peakoosoleku kokkukutsumine 1917. a. lõpul oli raskendatud, on iseenesest ajaloost selge.

Härra Sabsai tegi „Kuptschaja krepost“, ja siis kutsuti kokku aktsiaseltsi peakoosolek 15. juulil 1918. a. Peakoosolek kiitis heaks ka juhatuse tegevuse ja otsustas kinnitada lepinguid. 12. juulil 1918. aastal tunnistati okupatsioonivõimude poolt, et Sabsai on olnud „Zwischenkäufer“, vaheltostja. Kõik need andmed kanti ette ja 16. novembril 1918. aastal anti luba lepinguid kreposteerida vabriku nimele selle eeldusega, et mõlemad lepingud korruga kreposteeritakse, see on leping, mis Sabsai tegi ja teine leping, mis Sindi vabriku poolt tehtud.

1919. aastal oli selge, et see maa on vabriku jaoks antud. See maa on vabriku käes olnud tänapäevani rendimaana, mis on suur liiva pind ja mida võib kultiveerida nende ainetega, mis vabrikul olemas on ja mida jögemööda sinna vedada võib.

Kui Sindi vabrikul läheks korda lambakasvatamist sisse seada, siis võiks välismaalt importeerida vähem villu. (O. Gustavson, stp: Ilus lambakasvatus!) Selle läbi võib palju teenida ja arvatavasti ei müüda seda maad asunikkudele, kellele kultiveerimine käiks igatahes üle jõu.

A. Laur (as): Kinnistusraamatute järgi on Tammiste mõis Grenevits'i oma. See võõrandati 1920. aastal Sabsai'lt ja jaotati välja asunikudele 1924. aastal. Kuid mõisa südames on krunt, mille kogu pindala 96 tiinu. Seal on põldu 43 tiinu, heinamaad 17 tiinu, karjamaad 29 tiinu, metsa ligi 2 tiinu ja muud maad 4 tiinu. Muu maa on, võib olla, kõlbmata maa. See leping Sabsai ja Grenevits'i vahel on tehtud 10. jaanuaril 1918. aastal ja juuni-juulikuul on osa sellest edasi antud Sindi vabrikule. See leping olevat, nagu tõendatakse, kadunud. Kuid, kui ta oleks olemas, kas oleks ta maksev? Meie teame, et kõik lepingud, mis olid sõlmitud pärast 18. juulit 1917. aastat, on maaseaduse § 4. põhjal tühistatud. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus ütleb, et mõned neist lepingutest on ka õiguslikud, kuid ainult siis, kui leping on mõisa maa osade peale sõlmitud, mitte aga siis, kui leping on sõlmitud terve mõisa kohta. See leping oli tingimata sõlmitud terve mõisa kohta ja sellepärast ei saa ta üldse maksev olla. Järelikult ei ole maad tagasi anda Sindi vabrikule, sest temalt ei ole maaseadusega midagi võõrandatud. Härra Hasselblatt tähendas, et vabrik tahab maad kultiveerida. Kuid see mõis on suur ja mõisa südamest on 100 tiinu vabriku käes 12 aasta peale renditud. Tähendab, kõige parem maa-ala sellest mõisast on vabriku käes ja seda ei ole tal tarvis kultiveerida, vaid alamad maad on asunikudele välja antud ja kui kultiveerimisest võib juttu olla, siis ainult asunikude poolt, selle maa-ala kultiveerimisest, mis on asunikudele antud. Nagu tähendasin, oli seal 4 tiinu kõlbmata maad, see võib olla ongi see maa, mida kultiveerida tahetakse. See ei või aga olla põhjuseks, et vabrikule on tarvis maad anda. Kokkuvõetult: Sindi vabrikult ei ole midagi võõrandatud ja sellepärast ei ole talle midagi tagasi anda.

V. Hasselblatt (sks) (fakt. märk.): Siin tahetakse Riigikogu ehmata, nagu oleks Sindi kalevivabrikule tagasiandav maa-ala liiga suur. On ju seaduseelnõus tähendatud, et ettevõtetele antakse maad tagasi mitte rohkem, kui neil praegusel ajal käes on. Faktilise märkusena tahtsin seletada, et Sindi kalevivabrikul on Tammiste mõisast 102 tiinu maad. (A. Laur, as: See on peale 100 hektari!)

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Holberg palub mõlemaid ettepanekuid lahus hääletada. (J. Holberg, põl: Need mõlemad ettepanekud on tehtud üldkomisjoni nimel.) Siin ei ole seda märgitud.

Rkl. Hasselblatt'ilt on ettepanek, § 1. punkt 3. sisse võtta „Sindi kalevivabrik“.

Aruandja **B. Oja** (lõpusõna): Rkl. Hasselblatt'i ettepanekuga, sisse võtta „Sindi kalevivabrik“ — võin ma maakomisjoni nimel ühineda.

Rkl. Johanson'i ettepanekuga — § 1. punkt 3. kustutada „Joaveski puupapi“ — ei saa ma ühineda sellepärast, et maakomisjonis seda parandust ei tehtud. Teise rkl. Johanson'i ettepanekuga — võtta märkus 2. maakomisjoni redaktsioonis — võin ühineda, sest see on maakomisjoni ettepanek.

Rkl. Holberg'i ettepanekuga — kustutada § 1. p. 1. sõnad: „kuid mitte üle praegusel ajal kasutada oleva maa-ala“ — ei või ühineda, kuna „Eidapere klaasivabriku“ sissevõtmisega ühinen.

Juhataja **K. Einbund**: Aruandja ühines rkl. Holberg'i teise ettepanekuga: Eidapere klaasivabrik sisse võtta. See ei tule eraldi hääletamisele. (L. Johanson, stp: Palun eraldi.) Nõutakse lahus hääletamist.

Samuti ühines aruandja rkl. Johanson'i ettepanekuga, et märkus 2. võtta maakomisjoni poolt esitatud kujul. See ei tule ka eraldi hääletamisele. (M. Laarman, põl: Palun eraldi.) Nõutakse eraldi hääletamist.

Ka Sindi ja Joaveski asjus nõutakse eraldi hääletamist.

Hääletamisele tuleb rkl. Holberg'i ettepanek, punkt 1-st välja jätta sõnad: „kuid mitte üle praegusel ajal kasutada oleva maa-ala.“ (Hääletatakse.) Poolt on 37 häält, vastu 39, erapooletuid 2, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb ettepanek, punkt 3-sse sisse võtta Eidapere klaasivabrik. (Hääletatakse.) Poolt on 37 häält, vastu 36, erapooletuid 3, seega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i esimene ettepanek, märkus 2. vastu võtta maakomisjoni poole esitatud kujul. (Hääletatakse. O. Gustavson, stp: Teatan Teile informatsiooniks, härra Tief, et see on põllutöoministeeriumi ettepanek. Kas härra Varep on Teie ametnik? — Põllutöoministri kohustetäitja kohutuminister O. Tief: On küll! — O. Gustavson, stp: Härra Varep oli vastu.) Poolt on 36 häält, vastu 40, erapooletuid 1, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb ettepanek, kustutada § 1. p. 3. teises reas „Joaveski puupapi“.

(Hääletatakse.) Poolt on 40 häält, vastu — 38 häält, erapooletuid 2, seega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Hasselblatt'i ettepanek, sisse võtta „Sindi kalevivabrik“. (Hääletatakse. O. Gustavson, stp: Härra Tief, üks ilus mõistatus: mõistke, mõistke, mis see on, antakse tagasi, mida võetud ei ole!) Poolt on 38 häält, vastu 39 häält, erapooletuid 3, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 1. ühes vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on I osa § 1 vastu võetud.

Vaheaeg kl. 12.45 min. — kl. 13.

I osa § 2 ja § 3 võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

(II osa.)

A. Anderkopp (tõer): Selle teise osa kohta peaks Riigikogu seisukoha võtma, enne kui lõpuotsuse teeb. Meil on käes järgmine redaktsioon: maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 4 kaotab maksvuse. Loomulikult võib olla ainult üks järeldus, et § 4 kaotab maksvuse harilikus korras, see on 10 päeva pärast käesoleva seaduse „Riigi Teatajas“ väljakuulutamist. Sellega tunnistan meie aga, et see paragrahv meil kuni siiaaani maksev on olnud. Vahepeal liiguvad aga teated, et Riigikohus seletanud on, et selle seadusega, mis 1925. aastal vastu võeti, on § 4 ära muudetud. Kui aga nüüd Riigikogu otsuse teeb, et see paragrahv tuleb alles nüüd maksvusetaks tunnistada, siis tähendab ta, et § 4. on kogu aeg maksev olnud ja Riigikohtu seletus ekslik. Sellega sanktsioneeriksime seisukoha, mille Riigikohus on teisiti otsustanud. Minul ei ole Riigikohtu otsus täpselt teada, sellepärast paluksin kas kohtu- või põllutööministeeriumilt seletust selle kohta, arvates, et need küllalt autoriteetsed asutused on selles asjas seletust andma. Kui tulemus niisugune on, et Riigikohtu poolt niisugune seletus on antud, et § 4 kaotas maksvuse maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega, siis ei ole mingisugust põhjust seda teist osa sisse võtta. Kui aga seisukord vastupidine, siis tuleb teine osa sisse võtta. Juhin lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et siin tuleks Riigikogul kindel seisukoht võtta, enne kui asja otsustamisele asuda.

J. Holberg (põl): Oli üks protsess, mis pidi just seda küsimust käsutama, ja nimelt puutub asi sellesse, kas need ostu-müügi lepingud, mis okupatsiooniajal sõlmitud ja millel on kreishauptmanni luba, on seadus-

likud siis, kui maatükk ei kuulu ostja valdamisele. Põllutööministeerium oli seisukohal, et see on seaduslik, et need maatükid ei ole kunagi võõrandatud olnud, ja andis nad tagasi, ilma et seda valdamise momenti oleks tarvis. Nüüd oli üks sarnane koht kreposteerimisel ja vastane pool — rentnik — kaebas Riigikohtusse. Nagu lühikesest Riigikohtu resolutsioonist selgub... (Vahehüüe: On see avaldatud?) Riigikohtu resolutsioon on teada, ta on avalikult välja kuulutatud. Selles resolutsioonis on see otsus tühistatud, aga motiive ei ole siiaaani avalikult teada antud. Ka ei ole põllutööministeerium seni motiive saanud. Nii ei saa keegi selle peale vastata, sest puuduvad Riigikohtu motiivid. Toetaksin, et see teine osa välja jäetakse seniks, kui saadakse motiivid. Praegu aga tõendame just vastuoksa seda, mida me siiaaani oleme seletanud.

O. Gustavson (stp): Ma tahan ainult niipalju öelda: kui Riigikogu täna selle teise osa otsustab seadusest välja hääletada, siis teeb ta seda ainult sel motiivil, et Riigikogu enamus leiab, et § 5. maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduses on juba tühistanud maaseaduse § 4. Sellel muidugi mõista vormilist siduvust põllutööministeeriumi suhtes ei ole, aga teatud moraalne mõju peaks sellel põllutööministeeriumi tegevuse kohta olema.

Tahan sellega öelda: kui käesolevast seadusest teine osa välja jäetakse, siis peaks edaspidi põllutööministeerium keelduma tunnustamast sarnaseid ostu-müügi lepinguid, mis kolmandate isikutega tehtud okupatsiooni ajal maatükkide kohta, mille omanikud pole asunud nende valdamisele ja neid praegu ei pea.

Juhataja **K. Einbund**: Ettetulnud tarvidused puhul kuulutan vaheaja 5-ks minutiks.

Vaheaeg kl. 13.10 min. — kl. 13.20. min.

Põllutööministri kohustetäitja kohutuminister **O. Tief**: Põllutööministrile on selle seaduseelnõu arutamise juures küsimine esitatud, missugune on põllutööministri seisukoht käesoleva seaduseelnõu teise osa kohta. Selle küsimise peale on mul au järgmist vastata: valitsus, kui niisugune, ei ole seda täiendust esitanud, vaid see täiendus on üles võetud Riigikogu komisjonis. Valitsus ei ole saanud seda küsimust arutada. Aga põllutööministrina ja isiklikult seisukohalt võiksin öelda, et selle täienduse järele ei ole erilist tarvidust. Käesoleva seaduseelnõu II osa sissevõtmise motiivideks on olnud asjaolu, et arvati, et maaseaduse § 4. on jõu kaotanud selle

tõttu, et pärast on antud täienduseeadus, mille § 5. on annulleerinud maaseaduse § 4. Tähen- tab, annulleeritud § 4. ei ole seotud käesoleva seadusega. Kui leitakse, et § 4 on kaotanud maksvuse, siis on see sündinud teatud varem- tekkinud põhjustel. Kui selle üle vaielda tahetakse, siis võidakse vaielda kohtus. Iga minister peab vastavaid järeldusi tegema. Kui meie teise osa seadusesse jätame, siis võib kahtlus tekkida, et maaseaduse § 4. oli seniajani maksev, nagu härra Päts väidab. Ma arvan, et see järeldus, mille härra Päts tegi, ei ole õige. Kui § 4. oli seadusega ära kaotatud, siis ta ilmaski elusse ei tõuse. Selle- pärast kahtlemata teise osa vastuvõtmine või tagasilükkamine iseäralikku suurt olulist osa ei mängi maaseaduse § 4. maksvuses. Üld- kokkuvõttes aga paistab see osa liigne olevat, sellepärast arvan, et võiks selle osa tagasi lükata.

Aruandja **B. Oja** (lõpusõna): Maa- komisjon on käesoleva seaduseelnõu II osa arutanud, ja maakomisjon oli arvamisel, et maaseaduse § 4. on maksvuse kaotanud 1925. aasta maaseaduse muutmise seaduse § 5. maksmahakkamisega. Et see osa juriidilises komisjonis vastu oli võetud, arvas maakomis- jon, et siiski parem on, kui seda veel kord toonitatakse, et maaseaduse § 4. maksvuse kaotab, ja nii jäeti II osa seaduseelnõusse. Aga praegu tekib tõesti niisugune arvamine, nagu oleks maaseaduse § 4. seni maksev olnud. Selle tõttu võin ühineda ettepanekuga, et käesoleva seaduseelnõu II osa kustutatakse.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu II osa tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava ena mu- sega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud. (H. Rebane, põl: Viimaks ometi!)

13. Välismaa- lastele teenis- tusloa and- mise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 82, veerg 2231— 2234.)

Üldkomisjoni aru- andja **J. Holberg.**

Seaduseelnõu võe- takse nähtava enamu- sega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

14. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 82, veerg 2234.)

Üldkomisjoni aru- andja **J. Holberg.**

Seaduseelnõu pealkiri ja tekst võetakse nähta- va enamusega muutma- tult vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

15. Viljandi- Valga maantee õiendami- seks maa sund- võõrandamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. lisades, vaata sisu- kord.)

16. Riiklikkude põllumajan- duslikkude laenude liit- mise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aru- andja **V. Hasselblatt.** Seaduseelnõu võe- takse nähtava enamu- sega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Rahaasjanduse ko- misjoni aruandja **B. Oja**: Riiklikkude põl- lumajanduslikkude laenude liitmise seaduseelnõu oli esitatud tööerakonna Riigikogu rühma liikmete B. Oja', M. Juhkami ja A. Schulbach'i poolt. Käesolev seaduseelnõu räägib neist laenudest, mis maapidajad on saanud majapidamiste korraldamiseks. Need laenud on väga mitme- kesised. Et nüüd Riigimaade põliseks tar- vitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 17. alusel need laenud saaksid krepos- teeritud maasaaja nimele, selleks on tarvi- lik, et need laenud oleksid ühtlustatud üheks laenuks. Rahaasjanduse komisjon on seda seaduseelnõu arutanud ning on põhimõtte- likult nende motiividega ühinenud, mida seaduseelnõu esitajad oma seletuskirjas ette toovad.

§ 1. võeti ette muudatus, ja kustutati laenude üksikasjalik nimestik, mis seadus- eelnõu esitajate poolt sisse võetud, nagu: riigimaapidajate ehituse- ja maaparanduse- ja inventarilaenud ning ehitusemetsa, hoonete, maakohtadel asuvate metsa, viljapuude ning põõsaste ja inventari ostuvõlgade tasumata osad. Rahaasjanduse komisjon kustutas need nimetused arvamisel olles, et need laenud, mis seaduseelnõu esitajate poolt sisse kantud olid, tulevad ühtlustada üheks laenuks, ja just selles mõttes neid nimetusi seaduseelnõus mitte üksikult nimetada, et võivad tulla uued laenud, mis tarvilikud on maasaajate nimele kreposteerida ning mille tõttu tarvilik oleks seaduse muudatus esitada.

Teine parandus, mis seaduseelnõus tehti, on § 1. teine lõige, et Besti maapangale õigus antakse, maaomanikule riiklikust maaparanduse fondist antud laene üle viia 4% hüpo- teek laenuks. Teised parandused, mis sisse on võetud, on redaktsioonilised.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ette- paneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

**17. Tehnilis-
teks otstarve-
teks piirituse
müügi ja tar-
vitamise sea-
dus — I luge-
misel.**

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja**: Käesolev seadus räägib denatureeritud piirituse ja piirituse jäätiste müügist ja tarvitamisest, mida tarvitatakse põletamiseks, arstlikuks, teaduslikuks ja tehnilisteks otstarveteks.

Rahaasjanduse komisjon, seda seaduseelnõu läbi arutades, on ühinenud Vabariigi Valitsuse poolt ettetoodud seletuskirja motiividega, tehes seaduseelnõus ainult üksikud redaktsioonilised parandused, esitab selle Riigikogule vastuvõtmiseks.

Teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

**18. Eesti - Läti
vahelise, kum-
magi riigi
kodanikkudelt
piletita sõidu
eest raudteel
või muude
raudteemää-
ruste rikku-
mise eest
määratud
trahvirahade
sissenõudmise
kokkuleppe
kinnitamise
seadus — I
lugemisel.**

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**: Et meil viimasel ajal Eesti ja Läti vahel on liikumine kaunis elavaks läinud, siis on tihtilugu juhtumisi ette tulnud, et ühe riigi kodanikud teise riigi raudteemäärusi rikuvad, mis seal maksvad on, mille eest karistus on määratud. Ja tihtilugu ei maksa need inimesed vastavaid trahvirahasid ära, neid tuleb siis pärast sisse nõuda. Et seda vahekorda kergendada, on mõlemad riigid kokku leppinud, et kum-

magi riigi poolt kirjutatakse nende isikute nimed, kes raudteel korda rikuvad, üles, ja saadetakse pärast need kirjad sinna riiki, kust need kodanikud pärit on. Ja seal nõutakse see trahviraha sisse, ja kui vastastikune arvete õiendamine on, siis tasutakse need trahvirahad ära. See kord on ette nähtud sellepärast, et võimalik oleks teise maa riigikodanikke sundida neid määrusi täitma, mis raudteel maksvad on.

Teen üldkomisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

**19. Peremehta
maade tarvi-
tamise sea-
duse täienda-
mise seadus
— I lugemisel.**

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Käesolev seaduseelnõu on esitatud Riigikogu liikmete Klesment'i ja Jõeääre poolt järgmiste põhjendustega:

26. märtsi 1926. a. Peremehta maade tarvitamise seaduse põhjal kuuluvad riiklikku maatagavarasse maad, mille viimasteks omanikkudeks olid enne Vene-Eesti rahulepingu sõlmimist maa-aladel, mis rahulepingu põhjal Eesti vabariigi piiridesse tulnud, juriidilised isikud, kes ei asu Eesti vabariigi piirides, või isikud, kes ei ole Eesti kodanikud, ja kui nad ei ole asunud tähendatud maade valdamisele — eraisikud 1. maiks 1927. a., teised — 1. maiks 1926. a.

Narvatagustes valdades on aga terve rida eraisikute päralt olevaid maatükke, Narva vallas üksi 75 maaüksust, mille omanikud on surnud, pärijad aga on pärimisõigustesse kinnitamata, ega ei ole ka maa valdamisele asunud, vaid maade üle on määratud hoolekanne. Mitmed pärijad on samme astunud pärimisõigustesse kinnitamise asjus, ning suurema osa kohta on pärijate üleskutsed „Riigi Teatajas“ avaldatud. Enne 1. maid 1927. a. ei jõuta kohtu poolt pärijaid seaduses ettenähtud korras pärimisõigustesse kinnitada, ega saa selle tõttu ka pärijad maatükkide valdamisele asuda. Selletõttu langevad maad, mille peale pärijatele pärimisõigus on, ülaltähendatud seaduse põhjal riiklikku maatagavarasse.

Ülaltoodud põhjustel panevad seaduseelnõu esitajad ette Riigikogu poolt 26. märtsil 1926. a. vastuvõetud Peremehta maade tarvitamise seaduse § 1. täiendada märkusega, nimelt et maad, mille kohta alustatud pärimisõigustesse kinnitamise toimetused enne 1. maid 1927. a. lähevad pärijate omanduseks vastava kohtuotsuse põhjal ka sarnasel juhtumisel, kui pärijad nende valdamisele asuvad pärast 1. maid 1927. a. Üldkomisjon ühines nende motiividega, kuid otsustas täiendada märkust selle kitsendusega, et pärijad maade valdamisele peavad asuma hiljemalt 1. mail 1929. a. Üldkomisjoni nimel panen ette, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

B. Oja (töer): Teen ettepaneku, peremehta maade tarvitamise seaduse täiendamise seadus I ja II lugemise vahel anda maakomisjoni läbivaatamiseks. Maakomisjonile määrata 3-päevaline tähtaeg.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Ma ei vaidle härra Oja' ettepaneku vastu. Kui kolmepäevaline tähtaeg vastu võetakse, siis jõutakse seaduseelnõu võtta teisipäevase koosoleku päevakorda.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Oja' ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada!) On tehtud ettepanek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 13.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **O. Liigand**.